

Svenska Filmakademien har gått igenom betänkandet från utredningen ”Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland” (SOU 2025:24), och vill framföra följande:

Inledning

Svenska Filmakademien har sitt ursprung i Svenska Filmsamfundet som bildades 1933 av bl a Bengt Idestam-Almquist (signaturen ”Robin Hood”), Artur Lundkvist, Kurt Linder, Gustaf Molander och andra prominenta film- och kulturpersonligheter. Här lades grunden till bland annat de filmhistoriska samlingarna som nu förvaltas av Svenska Filminstitutet. Idag har Svenska Filmakademien 140 medlemmar och verkar för att utveckla den svenska filmkonsten och stärka förutsättningarna för de som i Sverige arbetar med film. Utredningens förslag och utkast till Filmakademins remissvar har diskuterats ingående i Filmakademins presidium och på ett särskilt medlemsmöte.

Svenska Filmakademien uppskattar det grundliga arbete som filmutredningen genomfört, där fakta om förutsättningarna för att producera, ta del av och att bevara svensk film belyses utförligt och begripligt. Filmutredningen behandlar som väntat det offentligas roll vid finansiering av nyproduktion och visar att Danmark, Norge och flera Europeiska länder satsar betydligt mer per capita på film än Sverige. Vidare belyses bland annat att biografbesöken har stagnerat och att andelen svensk film är låg vid europeiska jämförelser. Även viktiga frågor kring filmarvet i en föränderlig tid belyses. Det är också centralt att filmutredningen betonar konstnärlig frihet och betydelsen av tillgång till film på biografer i hela landet.

Filmakademins utgångspunkt är att det är de som gör filmerna som är förutsättningen för en levande och relevant filmkultur. Utan filmskapare inga filmer. Därför är villkoren för kreatörer, upphovspersoner och filmarbetare en central fråga för politiken på filmens område.

En övergripande slutsats av filmutredningen är att det offentligas insatser på filmkulturens område är underfinansierade, särskilt när det gäller produktionsstöd, och behöver stärkas. Det är viktigt både för att ge goda möjligheter till nyskapande och experiment - något som bidrar till publikens intresse och branschens utveckling - och för möjligheten att satsa på större projekt till förmån för breda publikgrupper.

Svenska Filmakademien vill därutöver ta upp följande med anledning av Filmutredningens förslag:

Mål för filmpolitiken

Filmutredningen föreslår ”Tydligare nationella filmpolitiska mål”. Filmakademien ser positivt på de föreslagna målen och har förstått det så att flera av de hittillsvarande målen tagits bort eftersom de finns formulerade i de övergripande nationella kulturpolitiska målen. Filmakademien menar att detta tvärtemot utredarens avsikt, skapar en minskad tydlighet eftersom den som tar del av

filmpolitiken då behöver söka sig till en annan källa för att uppfatta vad som gäller. Att relevanta delar av de nationella målen finns formulerade i de filmpolitiska målen ser Filmakademien därför som angeläget. Filmakademien vill mot bakgrund av demokratiutvecklingen i världen, betona att målet om yttrandefrihet och det offentliga samtalet är särskilt angeläget att synliggöra i de filmpolitiska målen. Filmakademien menar också att frågan om produktion i olika delar av landet ska kvarstå, eftersom det indikerar en önskvärd samverkan mellan stat och regioner. Även en markering av biografens roll är angelägen.

Svenska Filmakademien vill föreslå att målen sammanfattas på följande vis:

- 1) ett brett filmutbud av hög kvalitet,
- 2) att film visas på bio i hela landet och produceras i olika delar av landet,
- 3) att svensk film når stor publik,
- 4) att barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjlighet till eget skapande,
- 5) att jämställdhet och mångfald präglar filmområdet,
- 6) att filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet,
- 7) att filmarvet bevaras och används.

När det gäller målet om att svensk film ska nå stor publik vill Filmakademien framhålla att andelen biogående på inhemsk film på bio är ett av flera mått på en films relevans och framgång. Andra är streaming, tv, festivalframgångar, inhemsk och internationell uppmärksamhet. Ett endimensionellt politiskt beslutat procentmål för svensk film på bio är vanskligt. Det kan vara en av flera indikatorer i en samlad bedömning av framgång, men inte ensamt styrande.

Svenska Filminstitutet och stöden

Svenska Filmakademien ställer sig bakom filmutredningens förslag och bedömningar, framför allt det som betonar stort utrymme för Filminstitutets att självständigt göra prioriteringar. I skälen till förslaget betonas den konstnärliga friheten, något som Filmakademien ser som mycket angeläget. Förslaget till bidragsförordning innehåller stora möjligheter för Filminstitutet att anpassa sina prioriteringar efter behov. Utvecklingsstöden till upphovspersoner och verksamhetsstöd till producenter ser Filmakademien som viktiga, men vill tillägga att verksamhetsstödet bör riktas till svenska producenter med stort oberoende i relation till globala aktörer. Filmakademien ser det även som angeläget att det vid stödgivning till produktioner ges möjlighet till enstaka undantag från krav att producenten ska ha dokumenterad erfarenhet av ett flertal produktioner. Utan en sådan möjlighet till undantag skapas en olycklig inlåsning till de redan etablerade aktörerna och nya kompetenta aktörer stängs ute, något som hindrar förnyelse och konkurrens i sektorn.

När det gäller spridning och visning av film menar Filmakademien att det tydliga fokuset på **publikmötet** är viktigt. En nyckel till framgång är att producent, regissör, distributör och biografägare tillsammans får möjligheter och frihet att finna olika former för hur det ska ske. Utöver vad som framgår i förslaget till bidragsförordning, behövs därför ett stöd som ger tydliga

incitament för att producent, regissör, distributör och biografägare samverkar i ett tidigt skede av produktionen.

För att tydliggöra filmpolitikens fokus på film och biografupplevelsen bör förslaget om stöd till **projekt av nationellt intresse** i bidragsförordningens 27§ i sista meningen kompletteras så att det framgår att det som särskilt ska beaktas är projektets betydelse för spridning och visning av film **på bio** i hela landet.

Ett annat högaktuellt område är kreatörernas **upphovsrätt** och AI:s inträde inom filmen. Det är en utmaning att förstå och förhålla sig till AI:s betydelse för filmkonsten, filmstöden och för de affärsmodeller som är under fortsatt förändring, där exempelvis en producers och upphovspersoners möjligheter till del av intäkter – och därmed handlingsfrihet för egna utvecklingsprojekt - ofta redan starkt beskrivits av finansieringsmodellerna. Här har Filminstitutet en viktig roll att följa utvecklingen och bevaka den ur filmkonstens perspektiv.

Filmakademien förutsätter att Filminstitutet i ljuset av sektorns och samhällets utmaningar finner former för en kontinuerlig **dialog med sektorn** i arbetet med prioriteringar och utformning av de olika stöden, och vill framhålla vikten av kontakter med både upphovspersonerna och filmarbetarna och deras företrädare. Ett bredare utrednings- och analysuppdrag och huvudansvar för filmstatistiken är en viktig förutsättning för att berörda ska kunna föra faktabaserade samtal om den pågående utvecklingen och om Filminstitutets prioriteringar.

När det gäller **regioners och kommuners roll**, så är den inte bara beroende av lokala och regionala prioriteringar utan även av kultursamverkansmodellens finansiering. Den har stagnerat och det innebär att möjligheterna att den vägen bidra till exempelvis regionalt baserad produktion och till talangutveckling är begränsade. Här behöver det nationella ansvaret genom Filminstitutet stärkas.

Höjda anslag och en filmfond

Att öka anslagen till offentligt finansierade filmstöd är angeläget. Filmutredningen är i det avseendet tydlig och föreslår en tjugoprocentig ökning av de medel som går till de ”traditionella” stödformerna. Det är lätt att stå bakom den delen av förslaget och att dessutom önska en större ökning mot bakgrund av hur våra nordiska grannländer prioriterar. Det är viktigt att dessa medel hålls skilda från andra delar av verksamheten. Svenska Filmakademien uppfattar därför som positivt tankarna bakom att skapa en filmfond med dels ett återinförande av biografavgiften, dels en avgift på streamingtjänster. Filmakademien ser det dock som något oklart hur detta ska genomföras konkret och vad det får för konsekvenser för de olika stöden som ska finansieras. Det ställer också frågor om beslutsordningen och Filminstitutets roll i processen.

Filmakademins uppfattning är

- att produktionsincitamenten ska finansieras från annat håll än kulturbudgeten, men handläggas av Svenska Filminstitutet. Det senare är viktigt för att ge Filminstitutet en kontinuerlig helhetsbild av den offentliga finansieringen.
- att publikrelaterat stöd och branschgemensamma insatser hanteras av Filminstitutet och ska finansieras av biografavgifter och streamingavgifter, alternativt direkt från statsbudgeten i det fall momsens skulle bibehållas på

nuvarande nivå och en biografavgift då sannolikt inte skulle accepteras av branschen.

- att stöd till större filmproduktioner är en fråga om prioritering som Filminstitutet själv finner former att besluta om, och som ska finansieras av biografavgifter och streamingavgifter, alternativt direkt från statsbudgeten i det fall momsen skulle bibehållas på nuvarande nivå och en biografavgift då sannolikt inte skulle accepteras av branschen.
- att frågan om en särskild fond med ett särskilt beslutsorgan behöver utredas vidare.

Svenska Filmakademin menar att konstruktionen med en filmfond inte nödvändigtvis behövs för att hålla isär de tre stöd och den finansiering som det är frågan om, från övriga stöd och annan finansiering som Filminstitutet arbetar med. Vad som behöver tydliggöras är huruvida någon form av särskild beslutsgång kan vara ändamålsenlig och hur den ska utses.

Sänkt moms och biografavgifter

Svenska Filmakademin välkomnar en sänkning av momsen på biobiljetter och att en biografavgift med avdragsrätt införs för att bibehålla och helst höja finansieringsnivån till Filminstitutets verksamhet. Något som saknas i utredningen är en uppskattning av om detta kommer att få någon inverkan på biobiljettpriset. En möjlig effekt är att biopubliken vid en momssänkning förväntar sig en sänkning, men att det i praktiken blir oförändrad nivå för de allra flesta eftersom biografägarna får en biografavgift. För de mindre biografer med momsplikt, där man inte kommer att behöva betala biografavgift kommer dock effekten att bli tydlig, något som gynnar verksamheter på mindre orter ute i landet.

Den föreslagna gränsen på maximalt sex föreställningar i veckan som villkor för befrielse från biografavgiften, behöver som Filmakademin ser det beräknas på ett genomsnitt över en längre tid, där viss variation över denna gräns får förekomma under en kort period. Skälet till det är att mindre biografer i många fall har en påtaglig säsongsvariation i antalet föreställningar per vecka och ibland även anordnar mindre festivaler där man har fler föreställningar under en viss enstaka vecka. Det vore olyckligt om dessa positiva aktiviteter skulle försvåras av en rigid tillämpning per vecka av maxgränsen.

Det fantastiska arbete som görs – ofta på ideell grund – för att upprätthålla och utveckla biografer på mindre och medelstora orter i hela landet är en avgörande orsak till att vi har biografer i hela landet. Med tanke på att biografen är en viktig del av en levande landsbygd och ett oundgängligt fönster för att kunna erbjuda kultur, skolbio, filmstudioverksamhet m.m. till hela landet, så är insatser för att befrämja dessa verksamheter helt nödvändiga. Upprättandet och driften av en interaktiv kunskaps- och idébank som Riksföreningens Biograferna föreslagit, är en enkel och efterfrågad insats som gynnar alla biografer, även de större.

Svenska Filmakademin föreslår att Filminstitutet får uppdrag och finansiering för att inrätta och tillsammans med riksorganisationerna på biografområdet driva en interaktiv kunskaps- och idébank för landets biografer.

Medfinansiering för strömningstjänster

Svenska Filmakademin stöttar förslag om en streaming-avgift. Det är hög tid att även Sverige

inför en sådan, och då på en nivå som ligger nära ett europeiskt genomsnitt, dvs minst en bit över 2%. Vi ser det också som viktigt att den avräkning av ett streamingbolags finansiering av produktion i Sverige ska ske på ett sätt som i första hand gynnar svensk film till skillnad från svenska serier. Svenska serier utgör en viktig del av den svenska produktionsmiljön och svarar för en betydande kompetens och sysselsättning, men om filmpolitikens fokus på svensk film inte ska urholkas, så bör investering i serieproduktion inte kunna avräknas mot streamingavgiften.

Svenska Filmakademin stöder förslaget om medfinansiering för strömningstjänster men önskar att avgiften sätts till 2,5% och att fokus tydligt är på film och att därför orden "eller serier" stryks i förslaget och i 5§ i författningsförslaget.

Produktionsincitament

Produktionsincitament är idag avgörande för att i konkurrens med andra länder med produktionsincitament (de flesta i Europa) behålla kompetens och resurser inom landet. Den ekonomiska nyttan för svenskt näringsliv, kommuner och stat är väl belagd i olika studier och utredningar, vilket gör att de medel som läggs på produktionsincitament återkommer med råge till samhället. Nivån på de nuvarande svenska produktionsincitamenten är alldeles för låg och behöver höjas till åtminstone den nivå som Tillväxtverket föreslagit.

Svenska Filmakademin stöder utredningens förslag om hantering av produktionsincitament och prioritering av produktioner. Filmakademin ser det som mycket viktigt att finansieringen ökas till minst 300 Mkr och kommer från annat håll än kulturbudgeten samt att hanteringen flyttas till Svenska Filminstitutet där den hålls isär från annan verksamhet. Filmakademin ser inte att inrättandet av en filmfond med särskilt beslutsorgan är nödvändigt eller önskvärt för denna del av verksamheten

Filmarvscentrum

Svenska Filmakademin ser positivt på förslaget om att utreda hur ett filmarvscentrum skulle kunna skapas. Det är naturligt att det finns många frågor som inte kan besvaras i dagsläget, men Filmakademin önskar att en bredare ansats görs beträffande vad som åsyftas med filmarv. Hittills, genom Filminstitutet försorg, har det främst handlat om den svenska spelfilmen, men om det på allvar handlar om att bevara ett svensk filmarv, för vår gemensamma historieskrivning, gäller det att synliggöra den skatt som dokumentärfilmen, den fria filmen, amatörfilmen och all förenings- och reklamfilm som gjorts för att beskriva vår gemensamma historia. Även dokument, skrifter och olika studier på filmens område hör till filmarvet och behöver inkluderas i arbetet med att skapa ett filmarvscentrum. I de flesta länderna i Europa finns det idag nationella arkiv för fotografiet och filmen. Ett ex. är det finska arkivet, som en gång i tiden startades av Jörn Donner

där all slags rörlig bild och fotografi finns arkiverad. Tyvärr saknar Sverige idag ett nationellt bild- och filmarkiv, som borde vara en angelägenhet för hela svenska folket, lika viktigt som Kungliga Biblioteket. Filmakademin ser det som naturligt att frågan om filmarvet hör ihop

med frågan om ett filmmuseum – en fråga som Filmakademin föregångare Filmsamfundet lyfte redan 1933.

Filmakademin vill framhålla den stora betydelsen av det **filmpedagogiska arbetet för barn och unga** riktat till skolorna. Det arbetet kan med fördel ha sin utgångspunkt i ett samarbete mellan Filminstitutet och ett välfungerande filmarvscentrum. För närvarande och för överskådlig tid är det Filminstitutet som behöver bära ansvaret för att stötta och utveckla det filmpedagogiska arbetet som utförs av olika aktörer runt om i landet. I det ingår att påverka utformningen av skolans styrdokument, men redan idag finns goda möjligheter att samverka med skolorna inom ramen för befintliga kursplaner, där filmen på ett naturligt sätt kan vara en del av såväl bild, svenska, samhällsorienterande och naturorienterande ämnen. Vi ser att Filmutredningens skrivningar i dessa frågor skulle kunna ha varit mer offensiva.

Kreatörers säkerhet

En fråga som Filmutredningen inte berör är frågan om vilket stöd som upphovspersoner inom filmens område kan ges när de utsätts för hot och hat. Frågan är tyvärr aktuell och det är framför allt journalisters utsatthet som är i fokus. Brottsofferjouren har t.ex. skapat en särskild grupp med kompetens för att stödja just utsatta journalister. Även på filmens område finns idag dessvärre flera exempel på upphovspersoner som utsätts för hat och hot under arbetets gång med projekt som vissa grupper/individer kan uppfatta som kontroversiella. Det kan ske redan under förberedelsefasen och det kan skapa en miljö där självzensur ökar. Det är med andra ord en fråga om både individers trygghet och yttrandefrihet.

Svenska Filmakademin önskar att Filminstitutet får ett uppdrag att utreda hur stöd till utsatta filmare skulle kunna erbjudas och kopplas till olika europeiska initiativ på området.

Beredskap

Att vi lever i en osäker tid har blivit alltmer uppenbart. Filmens roll och biografen betydelse i ett beredskapsperspektiv har lyfts av flera debattörer. Svenska Filmakademin menar att den rörliga bildens betydelse (tillsammans med andra medier och kulturen i stort) för en rimlig spegling av samhället på avstånd från desinformation, påverkansoperationer och falska nyheter är central för att upprätthålla yttrandefrihet och demokrati, inte minst i ett läge av kris eller befarad kris. Att försvara ett starkt offentligt stöd för oberoende filmproduktion och spridning och visning av film är därför idag mer angeläget än på länge. Viktig är också att platser för möten och samling finns spridda i hela landet. Här spelar biografen en viktig roll och är ur beredskapsperspektiv en unik och stor tillgång. Filmakademin delar den rådande uppfattningen att beredskapsperspektivet generellt behöver få betydande uppmärksamhet.

Filmakademin vill att beredskapsaspekter på filmens område stärks, och att Svenska Filminstitutet tillsammans med andra relevanta aktörer utvecklar området.

Stockholm den 17 juni 2025

Bo-Erik Gyberg
Preses
Svenska Filmakademin